

97 SOCIALA OCH NATIONELA INTRESSEN.

Morgonbladet n:o 231, 5. X 1876

Universitetets hr rektors tal vid inskriptionshögtidligheten har icke blifvit offentliggjordt. Man eger endast tidningsresymeeer af dess innehåll. Men dessa öfverensstämma deri, att talet väsentligen rört striderna bland universitetets ungdomen angående svenska och finska befolkningens och språkens ömsesidiga rättigheter i landet, samt att hr rektor lagt vikt derpå, att om frågan uppfattas endast ur social synpunkt, ingen anledning till partistrider förefinnes, men att det är inblandandet deri af nationalitetsfrågan, nemligen finsk eller svensk nationalitet, som åstadkommer partinit och förbittring. Man kan därför antaga, att denna uppfattning af talets innehåll är riktig, och det är under sådan förutsättning vi anse oss kunna yttra några ord om den anförda distinktionen och hr rektors bedömande af dess betydelse eller rättare sagdt dess betydhet.

Hr professor Topelii person både skalden- författaren och mannen, åtnjuter i sitt fädernesland en högaktning och, hvad mera än, omfattas med en kärlek, som är lika upprigtig och varm både hoss dess finska och svenska befolkning. Ja, vi våga påstå, att, ehuru han skrifvit endast på svenska, hans namn, hans skrifter och förtjenster, tack vare de finska öfversättarenas och skriftställarenas enhälliga uppträdande, äro mera kända och uppburna af den stora mängden af den finska befolkningen, än af den svenska. Hvarje hans ord också i den finska språkfrågan upptages därför med vördnad, äfven om de af finskhetens vänner icke alltid anses för tillfredsställande. Vi befara, att ungefär enahanda uppfattning råder hos svenskifrarne. Den gyllene medelvägens förespråkare lyckas aldrig såsom fredsstiftare, der tingens naturliga ordning går en annan väg än denna medelväg. Denna naturliga ordning är i förevarande fråga den stora pluralitetens intressen och önsknningar. De kunna icke tillbakavisas annorlunda än genom denna pluralitets lekamliga tillintetgörelse.

Meningen kan väl icke vara den, att Finlands folk skall sakna all nationalitet. En svensk nation har detta folk aldrig varit; och att tala om en annan svensk nation än den ena, som hela verlden känner, är rar och erkänner, vore enkelt en löjlighet. Men om Finlands folk skall hafva en nationalitet, så måste det för denna egendomliga, hvarigenom den särskiljes från andra nationaliteter, utgå från den finska folkstammen. Man har trott sig redan hos Frese, Creuz, Franzén finna en stämning, som ej är svensk. Än mera gäller detta Topelius och isynnerhet Runeberg. Men icke tillhör väl det egendomliga, som i deras dikter röjer sig, de svenska kolonisterna i Finland? Och som man numera icke lär kunna ånyo förbjuda tillvaron af en litteratur på finska språket, torde väl denna än mindre låna sin anda af landets svenska befolkning. Men den nationalanda, som tager form i ett folks litteratur, den gör sig gällande i detta folks alla förhållanden. Hvilka strider och hvilken bitterhet denna process skall kunna åstadkomma, förmå vi för vår del icke begripa.

Men annorlunda förhåller sig i vår tanke med de båda befolkningarnes sociala berättiganden. Det är dessa striden gäller.

Rättigheten till allmän mensklig bildning och delaktighet i den europeiska civilisationen torde väl utan afseende på nationalitet tillkomma hvarje folk. Huru den finska befolkningen i landet åtnjuter denna rättighet sig tillgodo, torde icke behöfva utläggas. Kristendom har den fått lära, och landets presterskap tillkommer den förtjenta ära,

att hafva vinnlagt sig om kunskap i dess språk och äfven hafva till detta öfverflyttat mången lärarik skrift utöfver bibeln och psalmboken, om också icke exempel saknats äfven på prester, hvilka högst ofullständigt förmått begagna språket. Dessa skrifter hafva ända till innevarande århundrade utgjort Finnarnes hela litteratur. Men för att komma till något menskligt vetande härutöfver, har Finnarne förelegat det hårda vilkoret att först lära sig ett fremmande språk. Att det ringa, som till afhjelpande häraf inom de sista tjugu åren skett, skulle utgått från den makthafvande svenska herremannaklassen, lärer väl ingen påstå. Än mindre, att det är de harneskklädda svekomanernes verk. Det är ett ringa fåtal bland de bildade i landet, bland dem mången, hvilken genomgått den nämnda språkomvändelsen, som, utan all annan makt än ordets vapen, genom hårda strider på detta område tillkämpat Finnarne hvarje tumsbredd mark. Finska litteratursällskapet har använt tietusental mark enskilda medel till böcker för finska skolans behof, medan man officiellt åtnöjt sig med att låta undersöka, om den för skolornas inrättande nödiga litteratur skulle råka förefinnans. Hvad Finnarne sålunda under loppet af tjugu år vunnit, deraf har en del dem åter frantagits. Tillståndet i Finlands hufvudstad är en bedröfligt lysande skylt för åsigterna om de 1 600 000 finska talande invånarens i landet rätt till bildning. Här finnas två högre lärdoms-skolor, en realskola, en fruntimmersskola, en polyteknisk skola, en navigationsskola, alla med svenskt undervisningsspråk. Offentliga skolor för de finska talande äro några folkskolor. Till detta resultat har man lyckligen kommit genom att indraga två redan befintliga högre finska skolor. Tydligare kan det icke utsägas; denna är den finska befolkningens plats. Att stadsfullmäktiges och andra offentliga förhandlingar ske på svenska, är sjelffallet. Åttatusen Finnarn i staden hafva dock rättighet att vara åhörare. Hvem kan då påstå, att de icke åtnjuta en fri kommunalförvaltnings förmoner, isynnerhet som hvarje Finne vid valen omsorgsfullt utstänges. Mycket kallblodigt åses det, att Finlands bönder sammanskjuta medel till underhållande af en finsk skola i Finlands hufvudstad. Dock icke så alldeles overksam. Den svenska pressen och en del myndigheter hafva gjort, hvad de kunnat, för att hindra dessa insamlingar.

Rättskipningen i landet har gått i samma spår. Först sedan ett tiotal år tillbaka äga de 1 600 000 rättighet att dock till domstolar och administrativa verk inlemna finska skrifter och handlingar. Men allmän rättighet att erhålla domar och utslag på eget språk sakna de allt fortfarande. Endast efter 1872 tillsatta underdomare och de, som sjelfvilligt mot särskildt arvode af statsmedel sådant åtagit sig, skola utfärda finska protokoller. Vederbörande till heder må det icke här förbigås, att en del domare och landssekreterare numera med största beredvillighet låtit den finska befolkningen denna ovärderliga rätt vederfaras. Men man har icke hört, att sådant i tjensteväg räknats dem till förtjenst. Att tidigare allmänt nog och ännu delvis domare fungerat, som endast höfst bristfälligt talat finska och förstått finskt tal, har varit oundvikligt. Man tröstas dock med försäkran, att lagskipningen är och har varit exemplarisk. Om de högre ställda både i domarevärf och och administration tages det för gifvet, att de icke behöfva känna befolkningens språk.

Det är nu detta sociala tillbakasettande, som hos fennomanerna alstrat partiifver. Vid universitetet kommer härtill det kända förhållande, att deras sträfvanden i lärarekorpser hafva nitiska bekämpare, hvilket i förening med yttre instigationer från en känd hufvudstadscli-

que upprätthållit ett lika nitiskt svekomanparti. Då dettas tendenser väsentligen måste vara negativa eller, om man så vill, konservativa, men det fennomanska partiet vill reform och en bland de mest djupgående reformer, så är det klart, att strid är oundviklig och måste finnas. Dess enda slut kan vara reformens genomförande. Sålänge studenter vid Finlands universitet i svensk, visserligen dålig vers uttala sin stolthet öfver att tillhöra kämparne mot den finska råheten, icke i mening att främja den finska befolkningens upplysning, utan i akt att bibehålla den svenska styrande klassen vid det sekelgamla monopolet till vetande och makt öfver den finska massan, sålänge är ju samverkan mellan de båda partierna en omöjlighet.

På fennomannernas sida är det den uppenbara reaktionen för ögonblicket, som föranledt bitterhet, utöfver ungdomsfinnets otålighet at icke se reformerna gå med stormsteg. Det fordras ålder och resignation, för att tryggt lita på de 17/20 delarnas framgång, likgiltigt om några decennier tidigare eller senare, och för att tro, att reaktionen, såsom alltid i verlden, påskyndar framgången. Men visst är den här af ökade bitterheten hos reformpartiet, så obehaglig den än må vara, en ingrediens i den framdrifvande kraften.

Det är nu på detta rent sociala fält, striden rör sig. Innehar engång pluraliteten den ställning, hvilken nu är minoritetens privilegium, är flertalet af landets skolor öppet för de finska talande, är domstolsspråket i allmänhet finskt och svenskt endast för den fåtaliga rent svenska befolkningens behof, är finskan likaså administrationens officiella språk med undantag för sagda behof, då är Finlands folks nationalitet en fråga, hvilken det tillhör andra nationer att afgöra, och deras utslag är lika litet tvifvelaktigt, som talet om en svensk nationalitet i Finland, ifall någon ännu vill roa sig dermed, är oskyldigt. Ty öfver nationaliteten är verk och gerning, icke prat.

Vid afhandlandet af dessa frågor lemnas en vigtig synpunkt ur sigte. Landets folkmängd har redan engång i detta sekel på 50 år stigit med 100 procent. Men tillvexten försiggår icke bland den svenska kustbefolkningen, hvars landamären redan länge saknat odlingsmarker.

I Nyland öfverhufvud är folkmängden stationär, likasom på Åland. På Vasa läns kust har den mera ökat. Men den stora tillvexten faller på de inre och nordliga rent finska landsdelarna. Ju mera odlingen fortgår, desto skarpare skall denna olikhet framträda. Hvad som nu är 3/20 delar, skall efter åtskilliga årtionden vara 3/40 delar. Sättet för nationalitetsfrågans likasom för de sociala stridsfrågornas afgörande beror derföre icke af teorierna utan af sakernas naturliga tvång – såsom det skett hos alla folk. Och i alla menskliga förhållanden måste majoriteten gälla. Men dess andliga berättigande skall bevisa sig i dess konsideration för minoritetens billiga anspråk – en hofsamhet, som minoriteten icke öfvat.

98 POLITISKT.

Morgonbladet n:o 235, 10. X 1876

50

Turkiets försök, att krängla sig undan de europeiska makternas fordran på någon effektiv säkerhet mot dess illbragder i Bosnien, Herzegovina och Bulgarien, har lemnat börsspekulanter och telegramfabrikanter önskad tillfälle att sprida krigsfarhågor. En kollega på platsen har funnit lämpligt sluta sig till denna rörelse – eller låtit förleda